

DERGİLER ARASINDA

Üstün YILDIRIM

Memleketimizde fikir, edebiyat, sanat tarihi, bibliyografya ve buna benzer çeşitli konularda bir çok dergi çıkmakta, bunların sayısı yıllar geçtikçe de artmaktadır. Söz gelişi, Derleme Müdürlüğünce 31 Aralık 1968 tarihi esas alınarak hazırlanan resmi bir istatistiğe göre Türkiye'de 1189 dergi yayınlanmaktadır.¹ Geçen yıl içinde çıkmaya başlayan dergilerin sayısı ise 314'dür. Durum böyle iken, yani memleketimizde çeşitli konularda bir hayli dergi çıkmakta iken ve en çok satan bu tür dergilerin bir kaçında birden yeni yayınları tanıtan Sami N. Özerdim gibi bir meslekdaşımız da varken, nedense kitaba, kütüphaneye ya da kütüphaneciye değgin bir yazı bulunmaz ve bu konudaki kitaplar, dergiler tanıtılmaz. Bu belki ilgisizlikten olmakta belki de bizim gözümüzden kaçmaktadır.

Bu yazımda geçen aylar içinde çıkan bazı dergilerde yayınlanan ve gözümüzden kaçmayan yazıları tanıtmaya çalışacağız. Olanak veya tanıtacak yazı buldukça da bu çeşit yazılara devam edeceğiz.

Sözünü ettiğimiz yazılardan ilki Varlık dergisinin Mayıs sayısında çıkan, Henry Miller'in «Kitaplar Canlıdır, Benimle Konuşur» adlı yazısıdır.² Zeyyat Selimoğlu tarafından dilimize çevrilen ve yazarın «Okumak Sanatı» adlı kitabından alınan yazı, yazarın bir kitap koleksiyonu içinde çalışmaktan duyduğu mutluluğu belirtmesiyle başlıyor. Henry Miller bu mutluluğa duyduğu özlemi, kitap okumak istediğinde kütüphane ve kitapevlerinde karşılaştığı engelleri anlatıyor. Yazar daha sonra «Kitap hayata ne katkıda bulunur?» şeklinde bir soru soruyor. Soruya verdiği yanıt ise kitap için söylenmiş güzel sözlere en yeni örnekler katıyor. Bizce yazının en önemli yanı da bu güzel sözlerdir. Sorunun yanıtı olan sözlerden bir kaçını anmak gerek :

«Bir kitap, okuyucudan okuyucuya tutkuyla sahih verilmesi ile yaşar. (.....) Kitaplar, bizim derin bir eğitim duyduğumuz ender şeyler arasın-

¹1968 yılı Türkiye Basın Yayın İstatistikleri. Yeni Yayınlar. XIV, 6 (Haziran 1969) 210. s.

²Henry Miller. «Kitaplar Canlıdır Benimle Konuşur» Varlık, 746 (Mayıs 1969) 24. s.

dadır. Bir kitaplık rafında boşuna duran bir kitap ıslak barut gibidir. Altın gibi, kitaplar da devamlı bir tedavül içinde tutulmalıdır. İkisini de elden geldiğince ödünç al, ödünç ver, kitabı da, parayı da (.....) Kitap yalnız dost olmakla kalmaz, dost da kazandırır. Zekâ ve ruh bir kitaptan ne denli etkilenirse insan o denli zenginleşmiş olur.»

Miller soruyu bu güzel sözlerle yanıtladıktan sonra bir de öğüt veriyor :

«Okuyabildiğiniz kadar az okuyun, okuyabildiğiniz kadar çok değil...»

Yazar daha sonra çok kitap okumaktan duyduğu pişmanlığı belirtiyor ve kitaplar üzerinde düşünsel bir inceleme yaparak kitapların birbirileri ile ortak yanları olduğunu, kendine özgü kitapların az olduğunu söyleyerek çocukluğundan beri okuduğu kitaplardan söz ediyor ve mizah kitaplarına değiniyor.

Yazı, kuşkusuz kitap ve okuma konusunda yazılmış iyi bir yazı. Biraz önce de söylediğimiz gibi, cümle cümle olduğu kadar bir bütün olarak ta «kitap»ın değerini ortaya koymakta. Ne var ki yazı bu hali ile yarım kalmış bir durum göstermekte. Daha iyi anlamak için eserin tümünü okumak kanımızca daha yararlı ve iyi olur ve bize çok şey kazandırır.

Varlık Dergisinde sözünü edeceğimiz ikinci yazı bir öykü.³ Tem-

³Jaroslav Hašek. «Kitapseverler Arasında». Varlık. 748 (Temmuz 1969) 22. s.

muz 1969 sayısında çıkan «Kitapseverler Arasında» adlı öyküyü bir Çekoslovak yazar, Jaroslav Hašek yazmış; Ülkü Tamer çevirmiş. Öykünün başından bir paragraf verirsek, sanırım en güzel şekilde tanıtımış oluruz onu :

«İnsanın başına gelebilecek en kötü şey, kitapseverleri evine çağırıp edebiyat toplantıları düzenleyen, konuklarına da çayla birlikte sadece ikişer kurabiye ikram eden bir sanat dostuna rastlamaktır.»

İşte bu en kötü şey yazarın başına geliyor ve öykü doğuyor. Hani o her ülkenin hemen her şehrinde, şehir sosyetesinin düzenlediği sanat toplantılarından birinde bulunmak zorunda kalan yazar; aralarında bulunduğu kitapseverleri taşıyor, onlarla alay ediyor. Öykünün bir yerinde bir kadını şöyle tanıtıyor :

«Hafız'ın insan derisiyle ciltlenmiş şiirlerine sahip bir insanın dört kurabiye yemeye hakkı olduğunu düşünerek tabaktaki kurabiyelerin dördünü de mideme indirdim, yammda oturan gözlüklü kadına birşey kalmadı. Buna o kadar sinirlendi ki kadın, Goethe'nin eserlerinden söz açtı.»

Kahramanın «iyi tanır mısınız Goethe'yi?» şeklindeki soruya verdiği yanıt ta şöyle :

«Hem de nasıl. Kenarlarından danteller sarkan sarı çizmeler giyer kerata, kafasına da keçeden bir şapka geçirir. Vergi tahsildarıdır, yu-karı mahallede oturur.»

Öykü böyle sürüp gidiyor. Verilen ters yanıtlar kitapseverleri çi-

leden çıkarıyor .Hele Tolstoy'la ilgili olarak söylenenler :

«Cenaze törenini seyrettim sinemada. Ama Tolstoy gibi bir kimyager radyumu bulsun da, böyle sönmük bir cenaze töreniyle gömülsün, olacak şey değil.»

Bütün olanlardan sonra kitap-severlerden sabır beklemek olanaksız. Yapacakları tek şey bu adamdan kurtulmak. Onlar da öyle yapıyorlar ve kahramanı pencereden sokağa atıyorlar.

Öykünün belki bir güzelliği yok ama, içtenlikten uzak bir sanat topluluğunu eleştirmesi ve en önemlisi de bize ve konumuza olan yakınlığı yönünden değer taşıyor.

Varlık'ın bu sayısında bir de kitap tanıtılıyor. Ahmet Borcaklı'nın Milli Kütüphaneye Yardım Derneğine bastırılan «Milli Kütüphane Müzik Bölümü. 1958 — 1968» adlı küçük incelemesi.

Sözünü edeceğimiz üçüncü yazı Yordam'ın Mayıs - Haziran 1969 sayısında yayınlanan Hüseyin Cöntürk'ün «Okuyucu - Kitap» adlı yazısıdır. Cöntürk okuyucu - kitap ilişkisini küçük başlıklar altında anlatmış : Kitap seçmek, Süs için kitap, Sağlamlık, kullanışlılık, ucuzluk, Kitabın içeriği, Kitap okumak, Kitap ve Konu cinsleri, Kitap ısmarlama, Kitaplık - kütüphane, Kütüphane bakımı, Ödünçler, Çalınmalar, Kütüphaneler gibi. Başlıklar yazının ko-

nusu hakkında gereken bilgiyi veriyor. Ancak biz ilgi çekici bulduğumuz yerlerini belirtmek ve biraz daha açıklamak istiyoruz.

«Kötü kitaplar, iyi kitaplara yaklaşmayı güçleştirir, geciktirir, olanaksızlaştırır.»

diyor yazının başında Cöntürk. Kitap seçme konusunda «Daha çok bir sanattır kitap seçme; kurallarını herkes kendi getirir.» diyor. Daha sonra da kitabın büyük evlerde oturanlar tarafından süs olarak kullanıldığını, kitabın, sağlam, kullanışlı (ciltli, iyi kâğıtlı, büyük puntolu) olması gerektiğini, böyle kitapların pahalı olduğunu, ucuz kitapların ise iyi olmadığını söylüyor. Kitabın içeriği konusunda da söyledikleri şunlar :

«Genellikle kendi anlayış ve zevkimize, bundan önceki deney ve yaşantılarımıza dayanarak kitap içeriğini tahmin ederiz, yeni çıkan bir kitabı alıp almamaya karar veririz. Beğenisine güvendiğimiz arkadaşlara ve eleştirmenlere de kulak açarız. Yazarına bakarak ta kitabın aldığımız çok olur. Ticari yönünü gözden irak tutmazsak, reklâmlardan, kitapların kapaklarında yer alan tanıtımlardan da yararlanabiliriz. Kataloglar bize pek çok kitap arasından seçme yapma olanağını hazırlar, vaktinde gözümüzden kaçmış kitapları bilgimize sunar, her zaman yararlıdır. Kataloglar parasızdır.»

Cöntürk, kitabı tanıtımada yayınlayıcısının da rolü olduğunu söylüyor ve yayıncıları; kazanç için yayınladığı açık olan yayıncılar, ti-

⁴Hüseyin Cöntürk. «Okuyucu - Kitap», Yordam, 3 (Mayıs 1969) 95-100. ss.

carî kitap yanında iyi kitap ta yayınlayanlar, Devlet yayınları Üniversite ve Enstitü yayınları, Vakıf, Banka ve Özel Kurum yayınları, ödül kazanan kitaplar, Antolojiler, Kişisel yayınlar olmak üzere 8 kısma ayırıyor ve bunların niteliklerini belirtiyor.

Yazıda; okumadıktan sonra kitap almanın gereksizliği, yurt içi ve yurt dışında kitapların nasıl ismarlanacağı belirtiliyor.

Yazının «Kitaplık - Kütüphane» başlığını taşıyan bölümünde ilginç ve bizler için önemli bir konuya değinilmiş. Uzun zaman tartışılmıştır, hâlâ da tartışılmaktadır sanırım. Kitaplık mı? Kütüphane mi? Kendi kişisel görüşümüze göre kitaplık bir kitap dolabıdır. Kütüphaneye ise bir çok kitaplıktan oluşur. Bu bizim fikrimiz. Hüseyin Cöntürk'e göre ise kitaplığın ve kütüphanenin tanımı şu şekildedir :

«... Kitapların bulundurulduğu yerlere kitaplık diyoruz. Kitaplıklardaki kitaplarımız rastgele konmuş ya da istif edilmiş durumda değil de, sınıflandırılmış, okunmaya hazır duruma getirilmişlerse ve oracıkta bir sandalye ile masamız da bulunuyorsa, bir kütüphanemiz kurulmuş demektir. Her kütüphane bir kitaplıktır, ama her kitaplık bir kütüphane değildir...»

Daha sonra raf biçiminde kitaplık yapılmasını, bunların nasıl olması gerektiği, kitapların konulara ve alfabetik dizisine göre sınıflandırılması gerektiği, ancak profes-

yonel-bilimsel sınıflandırmaya uyma zorunluluğunun olmadığı belirtiliyor.

Dergiler konusunda ise, dergilerin olduğu gibi mi saklanacağı, yoksa yazılarının kesilip mi saklanacağı konusunun önemli bir sorun olduğu ve bu sorunun önemli yazıların adlarını ve yazarlarını gösteren bir alfabetik liste yapılarak çözümlenebileceği belirtiliyor. Bu konuda son söz şu :

«Kendisindeki yayınların neler olduğunu ve nerede bulunduğunu bilirse insan, bir kütüphanem var diyebilir, yoksa kitaplığım var demelidir.»

Kütüphane bakımı konusunda da yazarın fikri şu :

«Kitapların tozunun alınması, kimisinin ciltlenmesi, alfabetik dizilerin kontrollü gibi bakım işleri anımsa da olur. Asıl önemli olan, kütüphanenin kullanış halini giderek yitirmemesi için yapılacak işlerdir. Bunu başarmak ise sanıldığı kadar kolay olmaz.»

Bu tür bir bakımın gerektiği şekilde yapılabilmesi içinde; kütüphaneye yöntemine uymak, gereksiz kitapları uzaklaştırmak, okunmuş kitapları ayrı bir rafa koyarak okunmamışlardan ayrılmasını sağlamak ve her 2-3 yılda bir kitapları yenilemek gerektiği söyleniyor.

Ödünç verilen kitapların özel bir dosyada notunun tutulmasının, değerli kitapların çalınmalarını engellemek için konuk odalarında bu-

lundurulmamasının kütüphane yararına olduğu da özellikle belirtiliyor.

Hüseyin Cöntürk yazısının «Kütüphaneler» kısmında bizdeki kütüphaneleri, yararlanma olanaklarını yabancı ve yerli ayrımı yaparak kısaca belirtiyor.

Bütün kütüphanecileri yakından ilgilendiren bir yazı. Kısa kısa ama önemli birçok konulara değiniyor. Örneğin; Kitaplık - Kütüphane konusunda belirtilenler tartışmaya ve hattâ birçok yazılara konu olmağa değer şeyler. Yine kitap yayıncıları için söylenenler hem kütüphaneci, hem okuyucular için fevkalâde yararlı olabilecek bilgilerdir.

Basında çıkan meslekle ilgili yazılar konusunda yapılması gereken önemli bir iş var bizce. Çeşitli dergilerde çıkan kütüphanecilik, kitap okuma ve buna benzer konulardaki yazıların meslek yayın organlarında da yayınlanarak meslekdaşlara duyurulmasıdır sözü edilen iş. Yeni Yayınlar bunu başarıyla yapıyor. Söz gelişi, yazımızın başında sözünü ettiğimiz Henry Miller'in «Kitaplar canlıdır, benimle konuşur» adlı yazısı Temmuz 1969^e sayısında Varlık'tan iktibas edilerek yayınlanmış. Bu iyi bir davranış. Yeni Yayınlar'ın bu konudaki çabasını övmek, başarısını kutlamak gerek.

^eHenry Miller «Kitaplar Canlıdır. Benimle Konuşur.» Yeni Yayınlar. XIV, 7 (Temmuz 1969) 244, s.